

Stát

lidé žijící ve společnosti jiných lidí musí mít pravidla, kterými se řídí jejich vzájemné vztahy
stát = vytváří a dohlíží na dodržování pravidel (vláda, parlament, soudy, úřady, policie apod.)

funkce státu:

- vydává zákony a hlídá jejich dodržování
- ochrana občanů (armáda, policie)
- pomoc sociálně slabým
- vzdělávání
- ochrana památek a životního prostředí
- zdravotní péče

druhy státu

podle toho, kdo je v čele

1. **republika** – volený zástupce (prezident)
2. **monarchie** – v čele monarcha doživotně (král, císař, kníže apod.)

podle způsobu vlády

1. **demokratický** – řídí ho volení zástupci – parlament, vláda
2. **diktatura** – vede ho jeden člověk, nebo skupina lidí, jejich moc nikdo neomezuje

Stát tvoří:

Obyvatelé – občané

Ohraničené území

Státní moc – vláda, parlament, úřady, armáda, policie atd.

Demokracie

Demokratické znaky	Nedemokratické znaky
Chodit na demonstrace	Věznění bez soudu
Možnost volit	Za něčí vinu potrestat i jeho příbuzné
Nikomu nemůže být zabaven jeho majetek	Vládne diktátor
Nutnost dodržovat zákony	Ženy nemají stejná práva jako muži
Všechny národnosti mají stejná práva	Jedno povolené náboženství
Právo na spravedlivý soud	Možnost volit pouze jednu stranu
Svobodné podnikání	Pronásledování za politické názory
Možnost založit politickou stranu	Vězení za vyjádření svých názorů
Každý se může nechat zvolit do nějakého úřadu	Vládne jedna politická strana – jiné jsou zakázané
Říkat veřejně své názory	Nejsou volby
Vládou zvolení zastupitelé (úředníci)	Zákaz pořádat demonstrace

Více politických stran soutěží o vládu	Zabavit něčí majetek
Vyznávat jakékoliv nebo žádné náboženství	Nemožnost podnikat
Nikdo nemůže být bezdůvodně zadržen policií	Zákaz náboženství
Respektovat práva jiných občanů	
Muži a ženy mají stejná práva	

Lidská práva

Základní práva, která mají být zajištěna všem lidem
 Všeobecná deklarace lidských práv – přijatá OSN 1948
 Výběr:

- Život a lékařská péče
- Osobní svoboda
- Rovnost všech lidí bez ohledu na rasu a pohlaví
- Svoboda slova, náboženského vyznání, shromažďování
- Podílet se na správě země (volby)
- Ochrana osoby a majetku (policie, soudy)

Politický systém ČR

Moc zákonodárná

- tvorba zákonů
- volit může každý občan starší 18 let
- od 21 let může být poslancem
- od 40 let může být senátorem

Poslanecká sněmovna • 200 poslanců • Voleni na 4 roky • Volí se poměrným systémem – strana má tolik křesel, kolik % hlasů získala ve volbách, minimálně musí získat 5% hlasů	Senát • 81 senátorů • Volení na 6 let, každé 2 roky 1/3 • Volí se většinovým systémem – zvolen kandidát, který získal víc než 50% hlasů v prvním kole, jinak druhé kolo, kde z 1. kola postupují 2 s nejvyšším počtem hlasů

Zákony navrhuje

1. Vláda
2. Poslanecká sněmovna
3. Senát
4. Zastupitelstva krajů

Schvalování zákonů:

1. Nejdříve projednává a schválí poslanecká sněmovna
2. Pak senát
3. Nakonec ho musí podepsat prezident

Senát a prezident mohou zákon vrátit k přepracování poslanecké sněmovně, která je ale může přehlasovat.

Moc výkonná

- Řídí stát
- Připravuje návrhy zákonů
- Dohlíží na provádění zákonů

Prezident – nejvyšší představitel státu, ale u nás jsou jeho pravomoci a tím vliv na řízení státu dosti omezené

Vláda – nejdůležitější pro řízení státu

- Dělí se na **ministerstva** – každé má na starost určitou oblast, kterou řídí
  - Vnitro – má pod sebou různé úřady, policii
  - Obrany
  - Financí – státní rozpočet, dohled nad finančními institucemi
  - Zahraničí – styk s jinými státy
  - Zdravotnictví
  - Školství, mládeže a tělovýchovy
  - Práce a sociálních věcí – důchody, sociální dávky, úřady práce
  - Dopravy
  - Zemědělství
  - Průmyslu a obchodu – podpora průmyslu
  - Životního prostředí
  - Kultury
  - Spravedlnosti

Předseda vlády

- řídí vládu, vybírá si ministry
- zpravidla **předseda vítězné strany** ve volbách
- musí se domluvit na vládě spolu s jinými stranami, aby získal podporu nadpoloviční většiny v parlamentu = vládní **koalice**

Parlament musí vyslovit vládě **důvěru**

Opozice = poslanci stran, které nejsou ve vládě

Moc soudní

tvoří ji nezávislé soudy

nezávislé = nikdo nesmí ovlivňovat jejich rozhodování

soudci jsou jmenováni prezidentem

soudy rozhodují:

- v občanskoprávním řízení (spor mezi občany) – rozhodují, na čí straně je právo
- v trestním řízení (porušení zákona) – rozhodují o vině a výši trestu

soustava soudů

1. okresní soudy (městské, obvodní)
2. krajské soudy
3. vrchní soud ČR

4. nejvyšší soud ČR

V případě, že nesouhlasíme s rozsudkem, můžeme se odvolat k soudu vyššího stupně

ústavní soud – rozhoduje, zda jsou přijaté zákony v souladu s ústavou

Volby

Kam a na jak dlouho:

- Poslanecké sněmovny – 4 roky
- Senát – 6 let (co 2 roky třetina)
- Krajská zastupitelstva – 4 roky
- Obecní zastupitelstva – 4 roky
- Evropský parlament – 5 let
- Prezident – 5 let

Senát a prezident se volí dvoukolovým většinovým systémem.

Ostatní volby poměrný systém.

Menšiny v ČR

- Skupiny občanů, odlišující se etnickým původem, jazykem, kulturou
- V ČR – Slováci, Poláci, Romové, Vietnamci, Ukrajinci, Židé, Arabové
- Mají zajištěny stejná práva jako Češi
- Při větší koncentraci právo na dvoujazyčné nápisy, vzdělávání v jejich jazyce apod.

Extrémismus

Extrémismus (extrém = krajnost) – názory, které neuznává většina společnosti

Může se projevovat v oblasti

- **politické** (potlačování demokracie),
- **náboženské** (potlačování jiných náboženství),
- **národnostní** (potlačování jiných národů nebo ras)

nacionalismus – vyzdvihování vlastního národa, pohrdání jinými národy

rasismus – rozdělení lidí podle ras, přičemž některé rasy jsou nadřazené

xenofobie – strach z cizinců

Nadnárodní společenství

Evropská unie

- Základ dnešní EU položen v 50 letech 20. stol. (6 států)
- název EU od r. 1993
- měla zabránit další válce v Evropě
- původně hospodářská spolupráce, otevřený trh (zrušení cel) = volný pohyb zboží a osob
- postupně rozšiřována o další státy – dnes 28 států = skoro celá Evropa
- spolupráce rozšířena:

- společná měna
- zrušení hranic
- společné zákony

OSN – Organizace spojených národů

- Založena 1945
- jsou v ní skoro všechny země světa

Hlavní cíle:

- Zachovat ve světě mír a bezpečnost
- spory řešit mírovými prostředky
- prohlubovat spolupráci mezi národy

Součástí jsou další organizace např.:

UNESCO – pro výchovu vědu a kulturu (památky UNESCO)

UNICEF – pomoc dětem

WHO – zdravotnická organizace – pomoc nemocným, očkování apod.

NATO – Severoatlantická aliance

vojenská organizace

- vznikla po 2. světové válce
- měla chránit demokratické státy před komunistickými státy
- od 1999 členem i ČR

Cíle:

- pomoc členskému státu NATO v případě napadení
- bojové akce s cílem zajistit mír ve světě i mimo NATO